

Styrdokument

Diarienummer:
ON/2025:100

Riktlinjer för bedömning av insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Styrdokumentsuppgifter	
Kategori av styrdokument	Normerande styrdokument
Dokumenttyp	Riktlinje
Gäller för	Nämndspecifikt styrdokument
Antaget	Omsorgsnämnden den 17 juni 2025, § 58
Ikraftträdande	<i>Den 1 juli 2025</i>
Giltighetstid	Tills vidare
Dokumentansvarig	Chef för avdelningen för äldre och personer med funktionsnedsättning

Innehåll

1	Inledning.....	4
1.1	Riktlinjernas syfte	4
1.2	Lagstiftning, föreskrifter och riktlinjer.....	4
1.2.1	Lagar.....	4
1.2.2	Föreskrifter och allmänna råd med mera.....	4
1.2.3	Övriga policyers, riktlinjer och dokument	5
1.3	Lagens intentioner och mål	5
1.3.1	Goda levnadsvillkor	5
1.4	Barnperspektivet.....	5
2	Vem kan få insatser enligt LSS?	6
2.1	LSS och socialtjänstlagen kompletterar varandra	6
2.2	Föräldraansvar	6
2.3	Personkrets 1 (1 § 1 LSS).....	6
2.4	Personkrets 2 (1 § 2 LSS).....	6
2.5	Personkrets 3 (1 § 3 LSS).....	7
3	Begäran av insatser.....	7
4	Utredning och beslut	7
5	Prövning av rätt till insatser enligt 7 § LSS	8
6	Insatser enligt LSS	8
6.1	Rådgivning och annat personligt stöd	8
6.2	Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.....	8
6.3	Ledsagarservice	8
6.4	Kontaktperson	8
6.5	Avlösarservice i hemmet.....	9
6.6	Korttidsvistelse utanför det egna hemmet.....	9
6.7	Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år	9
6.8	Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar	9
6.9	Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna	9
6.10	Daglig verksamhet.....	10
7	Individuell plan enligt 10 § LSS	10
8	Förhandsbesked enligt 16 § LSS.....	10
9	Avgifter	10
10	Särskild avgift 28 a § LSS.....	10

11	Tandvårdsstöd och munhälsa	11
----	----------------------------------	----

1 Inledning

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade infördes 1 januari 1994 och ersatte den tidigare omsorgslagen.

1.1 Riktlinjernas syfte

Syftet med riktlinjerna är att ta fram en överskådlig beskrivning av lagen, förtydliga uppdraget och skapa en samsyn. Syftet är även att stärka rättssäkerheten och kvaliteten för de enskilda. Underlag för riktlinjerna är hämtat från lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade enligt LSS och regeringens proposition 1992/1993:159. Riktlinjerna ska ses som ett hjälpmedel och underlaget till ett beslut måste alltid utgå från de individuella behoven och förutsättningarna.

1.2 Lagstiftning, föreskrifter och riktlinjer

1.2.1 Lagar

- Förvaltningslagen (2017:900) FL
- Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL
- Socialförsäkringsbalk (2010:110)
- Socialtjänstlagen, SoL
- Föräldrabalk (1949:381) (FB)
- Lag om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten (2001:454)
- Dataskyddsförordningen, GDPR
- Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

1.2.2 Föreskrifter och allmänna råd med mera

- SOSFS 2012:6 Föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt LSS
- SOSFS 2002:9 Föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § p 9 LSS
- SOSFS 2014:5 Dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS
- SOSFS 2011:5 Föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah
- SOSFS 2011:9 Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete
- Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten
- SOSFS 2005:27 Föreskrifter om samverkan vid in- och utskrivning av patienter i slutenvård

1.2.3 Övriga policyers, riktlinjer och dokument

- Policy inom funktionsrättsområdet
- Riktlinjer för bedömning av bistånd enligt socialtjänstlagen för äldre, för vuxna personer med funktionsnedsättning samt för barn och unga
- Riktlinjer för handläggning av taxor och avgifter inom omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning
- Omsorgsnämndens delegationsförteckning
- Riktlinjer för försöksbostäder
- Riktlinjer för anhörigstöd inom äldre- och funktionshinderomsorgen i Upplands Väsby Kommun
- Region Stockholms tandvårdsstöd till vuxna
- Kvalitetsledningssystem och lokala rutiner.

1.3 Lagens intentioner och mål

Lagens intentioner är att verksamhet inom lagen ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som anges i 1 § LSS. Personerna ska garanteras goda levnadsvillkor genom lagen.

Målet är att den enskilde ges möjlighet att leva som andra. Insatserna som ges ska vara av god kvalitet och ske i samarbete med andra samhällsorgan och myndigheter. Insatserna ska utföras grundat på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov och utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv (5 § LSS, 8 § LSS).

1.3.1 Goda levnadsvillkor

Goda levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skälig levnadsnivå enligt socialtjänstlagen anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig.

1.4 Barnperspektivet

Från och med den 1 januari 2020 är konventionen om barnets rättigheter inkorporerad i svensk lag. I oktober 2014 fastställde kommunstyrelsen att barns och ungdomars perspektiv ska säkerställas i ärendehandläggningen. För att underlätta arbetet används en barnchecklista med fem frågor:

1. Har barn getts möjlighet att uttrycka sin åsikt?
2. Har barns åsikter beaktats?
3. Innebär beslutet att barnets bästa sätts i främsta rummet?
4. Tillgodoses barnets rätt till utveckling genom beslutet?
5. Har det analyserats om några barn diskrimineras av beslutet?

2 Vem kan få insatser enligt LSS?

Personer som omfattas av LSS preciseras utifrån tre personkretsar enligt 1 § LSS. En förutsättning för att få insatser enligt LSS är att den enskilde tillhör någon av personkretsarna samt själv vill få en insats.

För att kunna bedöma om den enskilde omfattas av någon av personkretsarna behöver LSS-handläggaren tillgång till läkarintyg och andra underlag som styrker funktionsnedsättningen samt redogör på vilket sätt det påverkar vardagen för den enskilde.

2.1 LSS och socialtjänstlagen kompletterar varandra

LSS ska komplettera socialtjänstlagen utan att ersätta eller inskränka den. Insatser enligt båda lagarna är frivilliga och kan beviljas efter begäran/ansökan från den enskilde. Alla som omfattas av personkrets enligt LSS och är i behov av stöd från socialtjänsten ska i första hand erbjudas stöd att lämna en begäran om insatser enligt LSS.

2.2 Föräldraansvar

Det stöd och den omvårdnad en förälder ger ett barn som inte har en funktionsnedsättning utgör en vägledning för vad som betraktas som ett normalt föräldraansvar. Föräldraansvaret återfinns i Föräldrabalken 6 kap § 2. Därmed är behovet av stöd, utöver det som anses normalt för ett barn i en viss ålder, det som utgör det merarbete för föräldern som kan ligga till grund för rätten till insatser.

2.3 Personkrets 1 (1 § 1 LSS)

För att den enskilde ska kunna omfattas av personkrets 1 i LSS ska denna ha någon av diagnoserna utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd.

Funktionsnedsättningen ska ha inträffat under personens utvecklingsperiod, det vill säga före 16 års ålder. Det ska inte förväxlas med att personen kan ha fått sin diagnos efter att denne fyllt 16 år.

Enligt diagnosmanualen DSM-5 benämns sedan 2013 alla diagnoser inom autismspektrumet med begreppet autismspektrumstörning (AST). Läkarutlåtande eller psykologutlåtande, som grundar sig i en neuropsykiatriskutredning, behöver styrka att personen har diagnos som överensstämmer med begreppen i lagtexten.

Personkretstillhörigheten bedöms på nytt vid varje nyprövning eller ny begäran om en LSS-insats.

2.4 Personkrets 2 (1 § 2 LSS)

För att den enskilde ska kunna omfattas av personkrets 2 ska den enskilde ha betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Läkarutlåtande eller psykologutlåtande behöver styrka att personen har diagnos som överensstämmer med begreppen i lagtexten samt att hjärnskadan ger bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning. LSS-handläggare gör bedömning av om funktionsnedsättningen är betydande i lagens mening.

Personkretstillhörigheten bedöms på nytt vid varje nyprövning eller ny begäran om en LSS-insats.

2.5 Personkrets 3 (1 § 3 LSS)

För att den enskilde ska kunna omfattas av personkrets 3 ska den enskilde ha varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Funktionsnedsättningen ska vara stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed har ett omfattande behov av stöd eller service.

Alla ovannämnda rekvisit ska vara uppfyllda för att en person ska kunna bedömas tillhöra personkrets 3. För personer med flera funktionsnedsättningar måste den samlade påverkan bedömas. Personkrets 3 är till skillnad från personkrets 1 och 2 inte diagnosstyrd på det sättet att en viss diagnos medför att den enskilde omfattas av LSS.

Bedömning av personkrets 3 görs av LSS-handläggaren och till hjälp för bedömning kan LSS-handläggaren be om intyg eller utlåtande från exempelvis läkare, psykolog, arbetsterapeut, sjukgymnast eller annan profession.

Personkretstillhörigheten bedöms på nytt vid varje nyprövning eller ny begäran om en LSS-insats.

3 Begäran av insatser

Inom LSS används termen begäran, jämfört med socialtjänstlagen där termen ansökan används. Alla insatser inom LSS är frivilliga och ska bara ges personer som begär det. En begäran om insatser kan lämnas muntligt eller skriftligt. Om personen är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare begära insatser för honom eller henne. När en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att uttrycka sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

4 Utredning och beslut

Ett ärende kan aktualiseras till följd av en begäran, anmälan eller andra omständigheter som kan föranleda en utredning. Den enskilde har alltid rätt att ansöka/lämna begäran om olika insatser. En begäran ska alltid behandlas och den enskildes behov utredas. Intyg och utlåtande från läkare, psykolog och andra professioner som är nödvändiga för utredningen ska begäras in alternativt inhämtas av LSS-handläggaren vid den enskildes samtycke. Under utredningen ska den enskildes begäran prövas mot de krav som uppställs i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Utredningen förs i enlighet med förvaltningslagen. Den enskildes behov och funktionsförmåga avgör rätten till insats, insatsens omfattning och under hur lång tid insatsen ska beviljas. Utredning ska alltid ske skyndsamt. Insatser är frivilliga och ska alltid samrådas med den enskilde.

Rutiner och information om handlägningsförfarandet finns i kvalitetsledningssystemet. Beslutsfattandet sker i enlighet med omsorgsnämndens delegationsförteckning.

5 Prövning av rätt till insatser enligt 7 § LSS

Personer som anges i 1 § LSS har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9 LSS om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Personer tillhörande personkrets 1 och 2 har under samma förutsättningar även rätt till insatser enligt 9 § 10 LSS.

6 Insatser enligt LSS

Det finns tio insatser enligt LSS som den enskilde kan begära. Kommunen ansvarar för nio av dessa och Region Stockholm ansvarar för en.

6.1 Rådgivning och annat personligt stöd

Denna insats ges av Region Stockholm genom exempelvis Habiliteringen.

6.2 Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken

Med personlig assistans avses personligt utformat stöd, som ges av ett begränsat antal personer, till den som på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar behöver hjälp med sina grundläggande behov. Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Insatsen kan beviljas till personer som ännu inte fyllt 65 år. Personer 65 år eller äldre kan endast beviljas insatsen om de varit beviljad denna innan de fyllde 65 år. Personer 65 år eller äldre kan inte beviljas utökad personlig assistans utan får därefter sitt hjälpbehov tillgodosett genom andra insatser enligt LSS eller enligt socialtjänstlagen. Beslut om insatsen anges per timmar.

Insatsen kan ges i form av biträde av personlig assistans eller som ekonomisk ersättning för skäliga kostnader för sådan assistans.

Kommunen har det ekonomiska ansvaret för assistans upp till 20 timmar per vecka. Om det grundläggande behovet av assistans överstiger 20 timmar per vecka har personen rätt till statlig ersättning enligt 51 kapitlet socialförsäkringsbalken. Handläggaren informerar i dessa fall personen samt gör en behovsanmälan till Försäkringskassan. Därefter gör Försäkringskassan en egen bedömning och beslutar om ytterligare assistansersättning. Den enskilde kan även själv vända sig direkt till Försäkringskassan och ansöka om assistansersättning.

6.3 Ledsagarservice

Insatsen riktar sig till personer som behöver stöd för att delta i samhällslivet. Genom insatsen ska personen kunna besöka vänner, promenera eller delta i fritidsaktiviteter och kulturlivet. Insatsens karaktär ska anpassas efter personen individuella behov. Beslut om insatsen anges i timmar.

6.4 Kontaktperson

Insatsen riktar sig till personer med få kontakter och som saknar gemenskap med andra. Syftet med insatsen är att bryta social isolering och underlätta ett självständigt liv i samhället.

Kontaktpersonen är en medmänniska som stödjer personen i de delar den behöver för att komma ut i samhället. Kontaktpersonen ska även kunna vara behjälplig med råd som inte är av komplicerad natur. Beslut om insatsen anges i antal tillfällen för träffar per vecka eller månad.

6.5 Avlösarservice i hemmet

Insatsen riktar sig till personer som får stöd av anhöriga och där de anhöriga har behov avlösning för vila eller egna aktiviteter. Det innebär att en annan person tillfälligt övertar omvårdanden från anhöriga eller andra närstående. Insatsen kan ges både regelbundet eller vid enstaka tillfällen. Insatsen kan ges under veckans alla dagar och tider på dygnet. Beslutet anges i antal timmar.

6.6 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Insatsen riktar sig till personer som behöver miljöombyte och rekreation eller har anhöriga som behöver avlösning. Insatsen ska ge möjlighet till personlig utveckling och kan även vara ett led i att bryta ett beroendeförhållande mellan barn och föräldrar. Beslutet anges i antal dagar per månad.

6.7 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Insatsen riktar sig till skolungdomar över 12 år, främst vars föräldrar förvärvsarbetar, som inte klarar sig själva före eller efter skoldagen eller under skollov och ferier. Skolungdomens behov av tillsyn och verksamhet kan vara varierande och därför ska tillsynen utformas utifrån den enskildes behov. Insatsen kan exempelvis utföras vid kommunens reguljära fritidsverksamhet med personligt stöd eller i särskilda grupper. I särskilda fall kan insatsen även utföras i skolungdomens egna hem. I beslutet anges tidsomfattning och tidsperiod.

6.8 Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar

Insatsen familjehem och bostad med särskild service riktar sig till barn och ungdomar med svåra funktionsnedsättningar som trots olika stödinsatser helt eller delvis inte kan bo kvar i föräldrahemmet, alternativt för att möjliggöra studier på annan ort. Barnet eller ungdomens behov av stöd bör styra vilken boendeform som ska ges.

6.9 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Insatsen riktar sig till personer som har ett omfattande omvårdnadsbehov eller kontinuerlig tillsyn av personal. Bostad med särskild service kan anordnas antingen som gruppboostad eller serviceboostad. Med serviceboostad avses bostäder som har tillgång till gemensam service. Det kan vara en mellanform av bostad, mellan ett helt självständigt boende i egen lägenhet och en lägenhet i gruppboostad. Med gruppboostad avses vanligen ett litet antal bostäder som är grupperade i villor, radhus eller flerfamiljshus kring gemensamma utrymmen och där service och vård kan ges dygnet runt. Med annan särskilt anpassad bostad avses bostäder med viss grundanpassning men utan fast bemanning. Personen får det stöd och den service denne behöver genom insatser som exempelvis personlig assistans eller ledsagarservice. Den enskildes önskemål och behovet av stöd och service ska vägas samman vid bedömningen av vilken bostadsform som ska erbjudas.

6.10 Daglig verksamhet

Insatsen riktar sig till personer tillhörande personkrets 1 och personkrets 2. Insatsen ges till personer i yrkesverksam ålder, det vill säga upp till den ålder man enligt lag (1982:80) om anställningsskydd har rätt att ha kvar sin anställning, som saknar arbete eller annan daglig sysselsättning. Syftet med insatsen är att bidra till personlig utveckling och främja delaktighet i samhället. Målet är även att utveckla den enskildes möjlighet till arbete. Omfattningen av insatsen ska anpassas efter den enskildes individuella önskemål och behov. I beslutet anges tidsomfattningen

7 Individuell plan enligt 10 § LSS

I samband med att en insats beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan uppförs tillsammans med den enskilde. Planen ska omfatta de beslutade och planerade insatserna och vilka insatser som ges av annan part. Syftet med planen är att tydliggöra den enskildes behov och underlätta samordning av insatser. Den som har beviljats en insats kan när som helst begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året. Landstinget och kommunen ska underrätta varandra om upprättade planer.

8 Förhandsbesked enligt 16 § LSS

Om en person som anges i 1 § vill flytta till en annan kommun har denne rätt att i förväg få veta sin rätt till insatser i den tilltänkta kommunen. Avsikten att flytta ska vara klar och bestämd varpå den enskilde inte kan kräva förhandsbesked av flera kommuner samtidigt. Kommunen ska utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om han eller hon bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

9 Avgifter

Avgifter för insatser enligt LSS får endast i nedanstående fall tas ut:

- Skäliga avgifter för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter får tas ut av dem som har hel allmän ålderspension, hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken eller annan inkomst av motsvarande storlek, enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader. Kommunen ska se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov (19 § LSS).
- Om någon som är under 18 år får omvårdnad i ett annat hem än det egna med stöd av denna lag, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. Kommunen får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet (20 § LSS).

10 Särskild avgift 28 a § LSS

Om kommunen inte inom en skälig tid kan verkställa beviljad insats till den enskilde kan kommunen åläggas att betala en särskild avgift till staten. Detsamma gäller om en kommun inte inom skälig tid kan verkställa insatsen på nytt efter avbrott i verkställigheten. Beslut som

inte blivit verkställda inom tre månader, eller med avbrott i verkställigheten mer än tre månader, ska rapporteras in till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) kvartalsvis.

11 Tandvårdsstöd och munhälsa

Vissa sjuka, äldre och funktionshindrade har rätt till munhälsobedömning i hemmet och tandvårdsstöd (reducerad kostnad för viss tandvård) från Tandvårdsenheten, Region Stockholm (SLL). LSS-handläggaren ska informera om, och vid behov utfärda, tandvårdsstödsintyg samt efterfråga munhälsobedömning till de personer som vill och omfattas av rätten. LSS-handläggaren utfärd